

«Утверждено»
директор школы
И.К. Басова
« 31 » августа 2020 г.

**Рабочая программа
по марийскому (родному) языку
для обучающихся 8 класса
на 2020-2021 учебный год**

Рассмотрено на заседании методобъединения
Протокол № 1
« 31 » августа 2020г.
Руководитель методобъединения
С.С. Пирогова С.С. Пирогова

«Согласовано»
зам по УВР
В.И. Волосова В.И. Волосова
« 31 » августа 2020г.

Марий йылме дене 8 класслан паша программе.

Марий йылме дене туныктымаш пашам кыдалаш школлаш лукмо шинчымаш стандартым, этнокультурный компонентан учебный план-влакым шотыш налын пашам ыштыман.

Марий йылме школышто суапле шонымаш дене тунемалтеш:

- йылмым икте-весе дене кылым кучымо, ваш-ваш умылымо эн сай йен семын аклен, илыш-йўлаште, тунеммаште да ончыктык пашаште тудын дене пайдаленен моштышо у тукумым кушташ;

- тидлан верч йылмын тў% закон дене правилже-влак нерген пе%гыде шинчымашым пуаш;

- марий калыкын культуржо дене палдарен, тудын се%ымашыжым тўзатен шукемден моштышо тукумым кушташ; тудо шочмо калыкын поро койыш-шоктыш да илыш-йўла ойыртежым арален кодаш да шке ўмыр-пўрымашыштыже умбакыже шуяш ямде лийшаш.

Паша коклаште поснак кўлешанже тыгай:

- йылмын сералжым (сылнештыраме йенжым) палаш да кучылт мошташ;

- эн ончычак кутырымо йылмым лывырташ.

Текстым шкевуя чо%ымо годым кум тў% сомыл чак кылдалтшаш:

- мом каласаш шонымо возышо-ойлышо е%олан шканжат, молыланат раш лийже;

- текст логико-композиционный могорым чаткан ышталтше (ик ужаш весе дене кылдалтше, ик шонымаш гыч весе кўрылтде длектын шогыжо);

- йылме лывырге, чын да ару лийже.

8 класслан марий йылме дене программе туныктыш стандарт почеш ышталтын. Тиде программе йоча-влаклан шинчымаш кўкшытым палемда, тў% программын ужашыже-влакым урок шот дене шеледа.

8 классыште тў% шотышто синтаксис ден пунктуаций тунемалтыт: мут сочетаний, простой предложений, ик составан предложений-влак да т.м.

Программан ойыртежы тыгай:

- тудо школышто туныктымо пашам марий йылме наукин кызыт вия%ме кўкшытше деке лишемда;

- тыгодымак тўрле йодыш гыч утларак кўлешанжым йочалан умылаш лийшыжым веле тунемаш темла;

- теорийым практика дене чак кылдаш - налме шинчымашым кучылт мошташ - корным палемда.

Программе ваш кылдалтше кок ужашлан шелалтеш:

- тунемше йылме наукин тўрлө ужашыж нерген теоретический шинчымашым налшаш;

- шинчымашым кучылт моштышаш (тунемше чаткан да лывырге йылме дене ойлен да возен моштышаш, препинаний знак-влакым йонылыш деч посна шындышаш).

«Марий йылме» предметым тунемме тунемме тун содержаний

Шочмо йылме нерген мутланымаш

Марий йылмын моло пошкудо-влак дене кылже. Марий йылмым шымлыше-влак.

Ончыч тунеммым ушештарымаш

Мутым состав да ышталтме шот дене лончылымаш. Шомакым фонетически лончымаш. Ойлымаш ужаш-влакын значенийышт, морфологический ойыртемаш, нунымым морфологический лончылымаш.

Марий литератур йылме.

Литератур йылме нерген умылымаш, тудын виян толмыжо, йылмын стильже-влак

Синтаксис да пунктуаций. Муткылдыш.

Предложений да тудын чоналтмыже. Муткылдыш да предложений коргысо ойыртем. Муткылдышыште мут – влакын кылдалтме ойыртемьшт: управлений да примыканий. Муткылдышым синтаксически лончылымаш.

Предложений(ойлончо)

Предложений да тудын чоналтмыже. Подлежащий да сказуемыйын кылдалтме ойыртемьшт. Предложенийыште мут радам. Предложенийын турло лиймыже.

Кок составан предложений(ойлончо)

Предложенийын тун членже- влак

Подлежащий да тудын каласалтмыже

Сказуемый да тудын каласалтмыже. Простой глагольный сказуемый, составной глагольный сказуемый, луман составной сказуемый. Подлежащий ден сказуемый коклаште тирем шындымаш.

Предложенийын второстепенный(ешарыме) членже- влак. Вияш да косвенный дополнений- влак. Определений(Рашемдык). Приложений(Ешартыклум). Умыландарыше-член- влакын турло лиймышт: верым, жапым, кузе лиймым, условийым, амал ден цельым, мера ден степеньым ончыески локтышаксио. Кок составан предложенийым синтаксически лончылымаш.

Ик составан простой предложений.(тыглай ойлончо)

Сказуемыйан ик составан простой предложений(определённо- личный, неопределённо- личный, безличный). Ик подлежащаян простой предложений(назывной). Ик составан да кок составан простой предложений-влакым синтаксический синоним семын кучылт моштымаш.

Неполный предложений(тичмаш огыл ойлончо)

Неполный предложений нерген умылымаш, тудым полный предложений дене танастарымаш. Ойлымо да возымо годым неполный предложенийым кучылт моштымаш.

Икгай членан предложений(ойлончо)

Икгай членан предложений нерген умылымаш, тушто турло союз- влакым кучылтмаш. Икгай член- влакым запятой дене ойырымаш. Икгай член- влак пелен шогышо иктешлыше мут, тидын годым кок точкым да тирем шындымаш.

Ойыралтше членан предложений

Ойыралтше членан предложений нерген умылымаш. Ойыралтше определений, приложений да умыландарыше член. Рашемдыше ойыралтше член. Нунын пеленсе препинаний знак. Ойыралтше членным интонаций дене палемден, возымо годым пеленже препинаний знакым шынден моштымаш

Обращений(савырныммут)

Обращений(ончыч тунеммым ушештарымаш). Распространённый да распространённый огыл обращений. Обращений годым знакым шындымаш.

Пуртымо мут да пуртымо предложений

Пуртымо мут да пуртымо предложений нерген умылымаш, нунын пелен знакым шындымаш.

Междометий дене каласыме ик мутан предложений.(йукмутан ойлончо)

Йук мутан предложенийыште знакым шындымаш

Да, уке мутан предложений

Да, уке мутан предложений- влак, нунын почеш запятойым шындымашу неммым ушештарымаш

Ий мучко тунеммым ушештарымаш.

Тунемше ий мучаште мом ыштен моштымаш:

- марий литератур йылмын виян толмо корныжым да стильже- влакым палышаш

-кок составан, ик составан, тичмаш огыл, икгай членан, ойыралтше членан, обращения, ик мут дене каласалтше предложений- влакым чонен да сылнын лудын мошташ

-муткылдышым, кок составан да ик составан предложений- влакым синтаксически лончылен моштышаш

- предложенийлаште тунемме правиллан келшыше знакым шынден моштышаш.

-тунемме орфограмман мут- влакым правиллан келшышын возен моштышаш

- синтаксический синонимым кучылт моштышаш

- чыла пашаштат литератур йылмын нормажым эскерышаш

Туныктымашын цельже:

1. Йочан **культуроведческий** компетенцийжым вияндаш: шочмо йылмым йораташ да тудын виян, мотор улмыжым шижаш полшаш.
2. **Лингвистический** компетенцийжым вияндаш: йылме закон- влакым сайын палыман, турло мутер- влакымат кучылт моштыман.
3. **Коммуникативный**: шонымашым йолташ - влак ончылно радамлен ойлаш, енлан чын улмым ушандарен каласаш туныкташ.

Туныктымашын задачиже- влак:

- чыла йоча ик самынак шинчымашым налшаш;
- урок да урок деч ордыжысö пашам ваш кылдыман да ик корно дене вияндыман;
- түрлө үчашымаш, проект да шымлымаш пашалам шуктен шогыман;
- ончыкылык пашам изинек ойыраш, илышыште күлешан айдеме лияш ямдылыман;
- йоча-влак шочмо йылмым сайын палыше да йоратыше лийышт.

Тунемме предметын школ планыште верже:

программе почеш - 68 шагат, арняште -2 шагат.

Йылме лывыргыме пашан ойыртемеже:

Текст да стиль нерген тунеммым ушештарен пенгыдемдымаш да келгемдымаш.

Публицистика стиль дене пашам умбакыже шуйымаш.

Йодышлан вашмут, мутлан «Шочмо йылмем – умыр йолташем».

Публицистика стиль сынан текст негызеш тичмаш але кучык изложенийым серымаш, тыгай текстым кучыкемден каласкалымаш.

Тун шотышто морально-этический темылан возымо текст дене паша.

Урем, ола, ял, историй да культур памятник нерген публицистика стиль дене серыме сочинений, мутлан: «Соралым кычалын, торашке кайыме ок кул» да т.м.

Морально-этический тема нерген шонкалымашан сочинений, мутлан: «Йолташ.. могай шергакан мут», «Шочмо йылмым ава самынак йоратыман», «Шочмо ял мемнан киднам вуча»,..

Илыш нерген шонкален каласкалыман сочинений, мутлан: «Илыш эртак модыш-пеледыш огыл», «Тунемде ила шок лий», «Илышеш кышам кодымо шуэш»...

Суретым ончен шонкалыман сочинений.

Грамматический сочинений.

Деловой кагаз дене паша. Турло канаш (инструкций) дене палыме лиймаш.

Пырдыжгазет ден «Ямде лийлан» морально-этический тема нерген шонкалыман статьялар серымаш.

8 класс, марий йылме. Календарно-тематический планирование.

№	Урокын темыже	Шагат	Урокын типше	Туныктымаш пашан видше	Контрольын, измерительын видше	Тунемме материалын планироватлыме результатше
1.	Кызытсе илышыште шочмо йылмын верже.	1		Шочмо йылме нерген мутланымаш		Шочмо йылме нерген умылымашыштым ошташ
5-7 класслаште тунеммым ушештарымаш						
2.	Ушештарымаш. Мутын ужашлаже да мут ышталтмаш.	1	Ушештарен пенгыдемдымаш	Тушка паша	Мутер диктант Заданий-влакым шуктымаш	Состав дене мутлончылен ошташ мут гыч вес мутыштен ошташ
3.	Ушештарымаш. Ойлымаш ужаш-влак.	1	Ушештарен пенгыдемдымаш	Тушка паша, заданий-влакым шуктымаш	Мутер диктант, карточко-влак дене паша	Мутым морфологиян лончылен ошташ
4	Йылме лывыртыме паша.	2	Возымым тергымаш	Сочиненийым возымаш	Сочинений	
Марий йылмын диалектше-влак. Литератур йылме						
5	Марий йылмын диалектше. Литератур йылме, стиль-влак.	1	У темым тунеммаш	Беседе	Опрос	Диалект, наречийым умылтат ошташ Турло сурет ден келшыше тексты возен ошташ, стиль умылтарен ошташ
Синтаксис да пунктуаций. Муткылдыш.						
6	Муткылдыш нерген ушештарымаш	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Заданий-влакым шуктымаш	Мут сочетанийн предложенийн ойыртемаштым ошташ
7	Муткылдыш да ойлончысо кыл	1	У темым тунеммаш	Словарно-орфографический паша	Муткылдышым ойырен лукмаш	Муткылдышын значенийжым

						умылтарен мошташ
8.	Муткылдышын чоналтмыже	1	У темым тунеммаш	Тушка паша, заданий-влакым шуктымаш	Ойырен лукмо диктант	Мут-влакын кылда йоныштым палаш
9	Управлений	1	У темым тунеммаш	Орфограмм-влак дене мутер паша	Тест	Муткылдышым лончылаш
10	Примыканий. Муткылдышым лончылымаш.	1	У темым тунеммаш	Мутер паша		Муткылдышым лончылаш
11	Муткылдыш нерген тунеммым иктешлымаш.	1	Ушештарен иктешлымаш	Тушка паша, заданий-влакым шуктымаш	Заданий-влакым шуктымаш	Муткылдышым лончылен мошташ
12.	Контрольный диктант №1	1	Контрольный диктант	Тушка паша		
Синтаксис ден пунктуаций. Ойлончо.						
13	Ойлончын чоналтмыже.	1	У темым тунеммаш	Заданий-влакым шуктымаш	Йодышлан вашмут	Предложенийын тлиймыжым умылт мошташ
14	Ойлончын состав шот дене турло лиймыже	1	У темым тунеммаш			
15-16.	Ойлончышто мут радам. Логический пералтыш.	2	У темым тунеммаш	Тушка паша	Мутер диктант	Предложенийыште влакым чын кы мошташ, логич.ударенийым дене ойырен мошташ
17	«Ойлончо» ужаш дене контрольный диктант №2	2	диктант	Тушка паша		
Кок составан ойлончо. Ойлончын тун членже-влак.						
18.	Подлежащий да тудын каласалтмыже	1	Комбинированный урок	Тушка паша	Тест	Подлежащийын мо каласалтмыжым рашемдаш, пред-те мошташ
19-20	Сказуемый да тудын каласалтмыже.	2	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Фронтальный опрос	Сказуемыйым мошташ, формь каласен мошташ
21	Простой глагольный сказуемый					
22.	Йыжынан глагольный сказуемый.	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Ойлончышто состав гл.сказуемыйым мошташ, каласа ойыртемжым рашем
23.	Луман составной сказуемый.	1	У темым тунеммаш	Тушка да индивидуальный паша	Ойырен лукмо диктант	Луман составной сказуемыйым сказуемый-влак

						ойырен мошташ
24.	Подлежащий ден сказуемый коклаш тирем шындымаш.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Тест	Ойлончышто шынден мошташ
25	Тун член-влак нерген иктешлымаш	1				
26.	Контрольный диктант №3	1	Контрольный паша	Тушка паша	Заданий-влакым шуктымаш	
27.	Ойлончо - лончылымаш	1				
Ойлончын ешарыме членже-влак						
28.	Ешартык, тудын түрлө лиймыже.	1	Ушештарен у темым тунеммаш урок	Индивидуальный да тушка паша	Заданий-влакым шуктымаш	Ойлончышто ешартыкым мошташ, калас палаш
29.	Рашемдык, түрлө лиймыже, ойырен моштымаш.	1	Ушештарен у темым тунеммаш урок	Индивидуальный да тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Рашемдыкым чын да ойырен мошташ
30.	Ешартыклум. Пунктуаций.	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Заданийым шуктымаш	Приложений знакым шындымаш.
31.	Контрольный диктант №4	1	Диктант	Тушка паша		
32.	Умландарыше член. Верым да жапым умланд. член. Амалым да цельым умланд. член.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Пред-те верым жапым, причиным цельым умланд.чл муын мошташ
33.	Умландарыше член- влак. Действийын кузе лиймыжым ончыктышо, условийым, степенным умлан. член-влак.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Тест	Умлан. член-вл турло ойлымаш у дене каласалтмы умылтарен мошташ
34.	Ойлончын ешарыме членже- влак нерген тунеммым иктешлымаш.	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Индивидуальный да тушка паша	Ойырен лукмо диктант Опрос, тест	Пред-те втор. влакым муын, пале мошташ.
35- 36	ЙЛП. «Шочмо йылмем- умыр йолташем» сочинений	2	сочинений	Тушка паша	Сочиненийым возымаш	
Ик составан тыглай ойлончо. Тичмаш огыл ойлончо-влак.						
37.	Ик составан тыглай ойлончо нерген умылымаш. Опрделённо- личный ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Заданий-влакым шуктымаш	Опр.-лич. пре ойырен да ку мошташ
38.	Неопределенно-личный	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Йодышлан вашмут	Опр.-личный ден

	ойлончо.					неопр.-лич. ойл влакым ойырен мошт
39.	Безличный ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный, групповой да тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Безличный ойлончо пайдаланен мошташ
40	Лумдышо ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный, групповой да тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Лумдышо ойлон моло тушка деч ой мошташ
41	Ик составан ойлончо-влак нерген тунеммым иктешлымаш	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Индивидуальный, групповой да тушка паша	Опрос, тест	1 сост. да 2 ойлончо-влакым ой мошташ.
42	Контрольный диктант №5		диктант	Тушка паша		
43.	Тичмаш огыл ойлончо.	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Грамматический диктант	Тичмаш огыл ойлон влакым чонен мошта
Икгай членан ойлончо.						
44.	Икгай член-влак нерген умылымаш.	1	У темым тунеммаш	Беседе, тушка паша	Диктант	Икгай чл.-вл запятой дене ой мошташ, нуным ку мошташ
45.	Икгай членан ойлончышто ушеммут пеленсе пунктуаций.	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Графический диктант	Икгай чл. пред-те т союзым кучылт мошт
46.	Икгай членан ойлончышто - иктешлыше мут.	1	Ушештарен у темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Препинаний влакым шынден мошт
47.	Иктешлыше мут пеленсе пунктуаций	1	Ушештарен у темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Заданий-влакым шуктымаш	Препинаний влакым шынден мошт
48	Икгай членан ойлончо почеш иктешлымаш	1				
49- 50,	ЙЛП. «Мыйын ешем- элемын историйже» сочинений	2	Йылме лывыргыме паша	Тушка паша	Возымаш	
Ойыралтше членан ойлончо						
51.	Ойыралтше член нерген умылымаш.	1	У темым тунеммаш	Беседе, тушка паша	Опрос	Ойыралтше член-вл икгай член-влак ойырен мошташ
52.	Ойыралтше рашемдык, ешартыклум.	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Тест	Ешартыклумым ойырен мошташ
53.	Ойыралтше умландарыше член.	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Тест	Ойыралтше умландарыше чл кучылт мошташ

54.	Ойыралтше рашемдыше членан ойлончо	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Грамматический диктант	Чыла турло ойыра член-влакым м ойырен мошташ
55-56	ЙЛП. Изложений	2	Контрольный паша	Тушка паша	Возымаш	Чыла турло ойыра член-влакым м ойырен мошташ умыландарен мошташ
Савырныммут. Пуртым мутан ойлончо.						
58	Савырныммут. Пунктуаций.	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Ойырен лукмо диктант	Обращений, пур мут годым зн шынден мошташ,
59.	Пуртым мут да пуртым ойлончо пеленсе пунктуаций	1	У темым тунеммаш	Индивидуальный да тушка паша	Йодышлан вашмут	Пурт. мутым да пред-ым муын мошташ
60	Йукмутан ойлончо-влак					
61.	Мут - ойлончо-влак (Да.Уке?)	1	У темым тунеммаш	Тушка паша	Грамматический диктант	Савырныммутан, йукмутан, пур мутан ойлончо-влак чын возен мошташ
62.	Шкем тергыме паша.	1	Йылме лывыргыме паша	Тушка паша	Умылтарен возымаш	Савырныммутан, йукмутан, пур мутан ойлончо-влак чын пайдаланаш
Тунеммым иктешлымаш						
63	Чыла тунеммым ушештарымаш	1	Ушештарен иктешлымаш урок	Индивидуальный, групповой да тушка паша	Опрос, тест	Чыла тунеммым ушештарен, умылтарен мошташ
64-65	ЙЛП. Изложений.	1		Тушка паша	Заданий-влакым шуктымаш	Чыла тунеммым ушештарен, возымаш ончыктен мошташ
66	Ушештарымаш.	2		Тушка паша		
67.	Урок-зачет.	1		Тушка паша	Тестым бштымаш	
68	Чыла тунеммым иктешлыше контрольный диктант.	1				

УМК:

1. «Марий йылме программе, 5-9 классан», ГОУ ДПО (ПК) С «Марий туныктыш институт», 2013.
2. «Марий йылме 8 кл» (учебник), Кузнецов В.В., Кузнецова Н.В.. - Йошкар-Ола, 2008.

